

Waldemar Chrostowski

Żydzi i judaizm w Katechizmie
Kościoła Katolickiego : VI Sympozjum
Teologiczne "Kościół a Żydzi i
judaizm", Akademia Teologii
Katolickiej, Warszawa 9-10 V 1994

Collectanea Theologica 65/2, 5-8

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ŻYDZI I JUDAIZM W KATECHIZMIE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO**VI Sympozjum Teologiczne „Kościół a Żydzi i judaizm”,
Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 9-10 V 1994**

Tematem VI Sympozjum Teologicznego „Kościół a Żydzi i judaizm”, które w dniach 9 i 10 maja 1994 r. odbyło się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, był nowy *Katechizm Kościoła Katolickiego* (KKK). Zatwierdzony 11 października 1992 r. przez Jana Pawła II i przetłumaczony na kilkanaście języków, został również wydany w przekładzie polskim. Dokument ten wyraża, a zarazem kształtuje wiarę Kościoła, oraz określa jego miejsce w świecie – także w odniesieniu do ludzi niewierzących bądź wierzących w Boga inaczej.

Otwierając sympozjum bp Stanisław Gądecki, sufragan gnieźnieński i od marca 1994 r. przewodniczący Komisji Episkopatu Polski do Dialogu z Judaizmem, podkreślił, że istnieje specyfika judaizmu, która stawia go w innym stosunku względem chrześcijaństwa i Kościoła niż pozostałe religie. Chrześcijaństwo jest wszczepione w judaizm i z niego wyrasta. Dzieje koegzystencji chrześcijan i wyznawców judaizmu znamionuje paradoksalna biegunowość, była to historia wzajemnie wzbogacająca, a zarazem historia konfliktów. W przekonaniu Żydów chrześcijanie ponoszą znaczną winę za ich cierpienia w przeszłości. Nie brakuje opinii, że przyczyny zastarzałych niechęci i uprzedzeń tkwią w samym rdzeniu chrześcijaństwa. Czy gorsząca wrogość i rozdarcie muszą istnieć i pogłębiać się? – Wiele zależy od tego, jak Kościół postrzega i określa siebie oraz jak pojmuje judaizm i swój wobec niego stosunek.

W imieniu ATK sympozjum otworzył i gości powitał ks. prof. Roman Bartnicki, dziekan Wydziału Teologicznego. Także i on wskazał na wewnątrzkościelny charakter spotkania. Następnie w zastępstwie rektora ATK zabrał głos prorektor uczelni ks. prof. Wincenty Myszor. Poinformował o finalizowaniu przygotowań zmierzających do utworzenia od października 1994 r. Instytutu Dialogu Katolicko-Judaistycznego, który ma działać pod patrona-

tem Komisji Episkopatu do Dialogu z Judaizmem. Zwrócił uwagę, że tematyka symposium ma charakter nie tylko akademicki, bo KKK wszechstronnie oddziałują na życie chrześcijańskie.

Przewodniczenie sesji przedpołudniowej w pierwszym dniu obrad objął ks. prof. Roman Bartnicki. W pierwszym referacie, zatytułowanym *Katechizm i jego miejsce w nauczaniu Kościoła*, doc. Piotr Nitecki (PWT Wrocław) obszernie przedstawił tradycję katechetyczną, z której wyrasta nowy Katechizm. Od pierwszych wieków istnienia chrześcijaństwa katecheza była związana z sakramentem chrztu. W okresie patrystycznym przyjęła trojaki charakter, rozwijając się jako katecheza dogmatyczna, moralna i sakramentalna. Ważną rolę odegrała też tradycja neokatechumenalna. Następnie prelegent omówił najważniejsze katechizmy opracowane po Soborze Trydenckim, zasadnicze kierunki rozwoju katechezy przed Soborem Watykańskim II i okoliczności bezpośrednio poprzedzające opracowanie KKK. W nawiązaniu do problematyki symposium stwierdził, że nowy Katechizm powraca do najstarszej tradycji Kościoła, ukazującej w perspektywie teologii Starego Testamentu tożsamość i misję Jezusa Chrystusa, które stanowią podstawową treść chrześcijańskiej katechezy.

Abp Henryk Muszyński, metropolita gnieźnieński, przewodniczący Komisji do Spraw Nauki Katolickiej i wiceprzewodniczący Episkopatu Polski, przedstawił temat *Israel a Kościół w nowym «Katechizmie Kościoła Katolickiego»*. W miejsce teologii ahistorycznej i spekulatywnej KKK preferuje teologię zakorzenioną w kulturze i osadzoną w realiach historiozbowczych. Między Ludem Bożym Pierwszego Przymierza, określanym jako Izrael, a Kościołem, zachodzą ściśle historiozbowcze i treściowe związki. Izrael spełnia rolę „Kościół Starego Przymierza”, Kościół natomiast jest w Nowym Testamencie (Ga 6,16) nazwany „Izraelem Boga”. Wpływ Izraela jako Ludu Bożego na Kościół nie kończy się wraz ze śmiercią Jezusa Chrystusa. Kościół w swoich początkach tkwi i organicznie wyrasta z Synagogi, a jednocześnie przyswaja i objaśnia to, co przejął w świetle osoby i posłannictwa Jezusa. Kościół i Izrael łączą też wspólne oczekiwania zorientowane ku przyszłości: Lud Boży Pierwszego Przymierza i Lud Boży Nowego Przymierza oczekują przyjścia Mesjasza. Dla jednych będzie to pierwsze, dla drugich ponowne przyjęcie Go w osobie Jezusa Chrystusa. Temu oczekiwaniu często towarzyszy niezrozumienie Chrystusa, nie tylko ze strony wyznawców judaizmu, lecz i wielu chrześcijan.

Popołudniowej sesji symposium przewodniczył ks. dr Waldemar Chrostowski (ATK). Pierwszy referat zatytułowany *Korzenie i natura modlitwy chrześcijan według «Katechizmu Kościoła Katolickiego»* wygłosił ks. prof. Andrzej Zuberbier (ATK). Więzy między chrześcijaństwem i judaizmem, Ewangelią i Torą, są widoczne zwłaszcza w dziedzinie modlitwy. Nowy KKK przedstawia modlitwę jako przymierze. Taka perspektywa odzwierciedla spojrzenie specyficznie biblijne, bo sięga osoby i powołania Abrahama, „ojca wierzących”. Modlitwa, tak jak wiara, stanowi odpowiedź człowieka udzieloną Bogu. Jest to odpowiedź „serca”, przy czym „serce” to starotestamentowy odpowiednik sumienia. Szczególnym wzorem modlitwy są psalmy jako modlitwa zgromadzenia. Jezus nie tylko uczył modlitwy, lecz i sam nauczył się modlić w ramach własnej tradycji religijnej, w której się urodził i wychował jako wierny Syn Izraela, narodu Bożego wybrania.

Piotr Królikowski, student ATK, przedstawił referat *Prezentacja judaizmu w polskiej katechezie katolickiej*. Ogólny kształt katechezy został określony w ramowym i szczegółowym programie katechizacji, przyjętym w 1971 r. przez Konferencję Plenarną Episkopatu Polski. Prezentacja judaizmu jest przewidziana przy omawianiu zagadnień religioznawczych w trzecim roku nauczania w szkole średniej. Obecnie istnieją trzy powszechnie używane podręczniki katechezy, znane jako lubelski (1984), poznański (1992) i warszawski (1992). Jedynie ostatni, opracowany pod kierunkiem ks. prof. Jana Charytańskiego TJ, w pełni uwzględnia posoborowe nauczanie Kościoła o Żydach i judaizmie.

Ostatni referat w pierwszym dniu symposium wygłosił ks. prof. Jerzy Bagrowicz (Włocławek), wykładowca ATK i redaktor naczelny „Ateneum Kapłańskiego”. W wystąpieniu *Przesłanie «Katechizmu Kościoła Katolickiego» i jego konsekwencje dla katechezy i nauczania o Żydach i judaizmie* przedstawił stan badań oraz nakreślił główne linie nauczania kościelnego w ich konsekwencjach odnoszących się do podręczników, programów, treści i formy katechezy. Wykorzystał obszernie francuską i niemiecką literaturę przedmiotu. Wdrażanie nowego spojrzenia należy przede wszystkim od nowej formacji katechetów. Istnieje potrzeba opracowania dyrektorium, które zawierałoby zasady biblijno-katechetyczne określające ramy właściwej informacji o Żydach i judaizmie oraz kształt formowania przez katechezę dialogu z judaizmem.

Przewodniczenie sesji w drugim dniu sympozjum objął ks. prof. Stanisław P i s a r e k (Katowice). Choć wiele przedstawionych w referatach oraz podnoszonych w dyskusjach spostrzeżeń i postulatów brzmiało bardzo świeżo, trzeba pamiętać, że i w okresie „przeddialogowym” istniały próby zbliżenia chrześcijan i wyznawców judaizmu. Mówił o nich dr Mirosław M i k o ł a j c z y k (Wrocław) w referacie zatytułowanym *Prekursorzy dialogu chrześcijańsko-judaistycznego w Polsce międzywojennej*. Przeddialogowe inicjatywy miały miejsce w mało sprzyjającym kontekście społecznym. Ale mimo obustronnej nieufności znaleźli się ludzie, którzy potrafili przełamywać bariery stereotypów i uprzedzeń. Zbliżanie dokonywało się przez napiętnowanie antysemityzmu, pozytywne przewartościowywanie judaizmu biblijnego i pobiblijnego, odkrywanie żydowskości Jezusa oraz budowanie mostów międzyreligijnego porozumienia i szacunku.

Kościół katolicki w Polsce uczynił w ostatnich latach bardzo dużo w zakresie zmiany nastawienia wobec Żydów i judaizmu. Przodujemy w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, lecz i porównanie z tym, co dzieje się na zachodzie Europy i w USA pokazuje, że nie ma powodów do kompleksów. Zamykający sympozjum referat *Z praktyki dialogu katolicko-judaistycznego i polsko-żydowskiego w USA* wygłosił ks. dr Waldemar C h r o s t o w s k i. Po ponad dwumiesięcznym pobycie w USA podzielił się obserwacjami z praktyki dialogu międzyreligijnego i międzyetnicznego. Program, zrealizowany pod auspicjami Komisji Episkopatu Polski do Dialogu z Judaizmem we współpracy ze Spertus Institute of Jewish Studies oraz American Jewish Committee, obejmował wykłady, prelekcje, spotkania, dyskusje, konferencje i wywiady w Chicago, Filadelfii, Cincinnati, Nowym Jorku i Bostonie. Jego uczestnikami byli amerykańscy Żydzi oraz mieszkająca w USA Polonia. Liczne rozmowy, wystąpienia i kontakty prowadzą do wniosku, że nie może być skutecznego dialogu polsko-żydowskiego bez uwzględnienia płaszczyzny religijnej ani dialogu międzyreligijnego bez włączenia doń i uczestnictwa w nim Polaki i Polaków.

Dwudniowe sympozjum zgromadziło około 150 uczestników. Byli to studenci i pracownicy naukowcy ATK oraz duże grono gości spoza uczelni.

ks. WALDEMAR CHROSTOWSKI